

โครงการตามรอยวีรกรรมผู้กล้า ลัดเลาะย่านคลองบางหลวง ยลศิลป์อารามย่านตลาดพลู สู่คลองภาษีเจริญ

*****

หลักการและเหตุผล

ประวัติศาสตร์สอนให้เรารู้ว่าคำว่าชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ คำสามคำนี้มีใช้เป็นเพียงสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนธงไตรรงค์เท่านั้น หากเป็นคำสามคำที่หลอมรวมจิตใจของชาวไทยทุกผู้ให้ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาทุกยุคทุกสมัย เถกเช่นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้ชาติไทย จากพม่าเมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง ในขณะที่เมืองไทยอยู่ในสภาพบ้านแตก สาแหรกขาด เพราะพม่าทำสงครามกับไทยครั้งนี้ไม่ได้คิดจะรักษาเมืองเมืองไทยไว้เป็นเมืองขึ้นหมายแต่จะเอาทรัพย์สมบัติ กับกวาดต้อนผู้คนไปเป็นเชลยเพื่อเอาไว้ใช้สอยในเมืองพม่า เมื่อพม่าตีเมืองไหนได้ จึงเผาเสียทั้งเมืองน้อยเมืองใหญ่ตลอดจนกรุงศรีอยุธยาแล้วเลิกทัพกลับไป คงทิ้งกำลังไว้ส่วนหนึ่งเพื่อคอยแสวงหาทรัพย์สมบัติและผู้คนที่ตกค้างอยู่ เพื่อรวบรวมส่งไปเมืองพม่าต่อไปด้วยเหตุนี้พม่าจึงยังมีอำนาจอยู่ในพื้นที่ กรุงศรีอยุธยา และหัวเมืองใกล้เคียงส่วนหัวเมืองที่ไม่ได้เสียแก่พม่าเมื่อไม่มีพระเจ้าแผ่นดินปกครองก็กลายเป็นเมืองอิสระที่เป็นเมืองเล็กก็ยอมอ่อนน้อม ไปขึ้นอยู่กับเมืองใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียงผู้ที่เป็นเจ้าของเมืองใหญ่ก็คิดตั้งตัวเป็นเจ้าของด้วยหวังจะเป็นใหญ่ในแผ่นดินไทยต่อไป เมืองไทยในครั้งนั้นจึงแตกออกเป็นกลุ่มเป็นพวกสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากจะกู้ประเทศไทย กลับคืนจากพม่าอันเป็นภารกิจหลักแล้วยังต้องทรงรวบรวมเมืองไทย ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเช่นแต่ก่อนตลอดรัชสมัยของพระองค์ และทรงทำสำเร็จด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชากล้าหาญของพระองค์ จนประสพผลสำเร็จที่ยิ่งใหญ่นำประเทศไทยกลับมามีเอกราชและยิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย

นอกจากเอกสารลายลักษณ์ที่บอกเล่าเรื่องราวในอดีตแล้ว การศึกษาประวัติศาสตร์ให้รอบด้านจึงต้องอาศัยเครื่องมือและสื่อข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นวิธีการจัดทำประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า เป็นอีกวิธีหนึ่งในการศึกษาข้อมูลในอดีตให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวทั่วประเทศเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วย หมายความว่า การท่องเที่ยวกับการอ่านไปด้วยกันได้ดีมาก เสียแต่ว่าสำนักของกรมอำนาจบริหารจัดการสถานที่นั้นๆ ในสังคมไทยมักไม่ให้ความสำคัญเส้นทางเดินทัพของพระเจ้าตาก เป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยวและเป็นทั้งแหล่งเรียนรู้

เส้นทางพระเจ้าตากตีแหกฝ่าวงล้อมทัพอังวะเข้าศึกจากกรุงศรีอยุธยามุ่งตะวันออกหมายรวบรวมกำลังผู้คนกลับมากู้กรุงศรีโดยมีความอยู่รอดของแผ่นดินเป็นเดิมพันไม่มีใครรู้ว่าวันข้างหน้าจะเป็นอย่างไร ไม่มีสิ่งใดประกันว่าการครั้งนี้จะสำเร็จหรือล้มเหลวจะมีโอกาสอีกหรือไม่ที่จะกลับมาพบหน้าพ่อแม่ลูกเมียถิ่นฐานบ้านเรือนอันเป็นที่รักและกาลข้างหน้าประวัติศาสตร์จักจดจำพวกเขาไว้ในฐานะไต่หารหนัทัพหรือวีรบุรุษกล้าผู้กอบกู้แผ่นดินหากใครรู้ไม่ความกล้าหาญความเสียสละของพระยาตากและเหล่าทหารหาญคู่มือเพียงหยิบมือเดียวเมื่อเทียบกับกองทัพข้าศึกจำนวนมากสาละยังปรากฏร่องรอยอยู่ในความทรงจำตำนานพื้นบ้านโบราณสถานสถานที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางเดินทัพประวัติศาสตร์ของพระเจ้าตากเรื่องราวภูมิหลังเบื้องหลังพระอัจฉริยภาพความสามารถและความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวของกษัตริย์นักรบเชื้อสายเงินพระมหาราชของชาติไทย

ทางสาขาวิชาการท่องเที่ยว จึงได้จัดโครงการตามรอยวีรกรรมผู้กล้า ลัดเลาะย่านคลองบางหลวง ยลศิลป์อารามย่านตลาดพลู สู่คลองภาษีเจริญ เพื่อศึกษาเหตุการณ์และสถานที่สำคัญที่

เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และให้กลุ่มบุคคลทั่วไปได้นำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับนำไปใช้ประกอบอาชีพในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

๑ เพื่อให้กลุ่มเยาวชน และกลุ่มบุคคลทั่วไปได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ชาติสยามในการกอบกู้ชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเขตฝั่งธนบุรี

๒ เพื่อให้กลุ่มเยาวชน และกลุ่มบุคคลทั่วไปได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงจากการตามรอยเส้นทางกู้ชาติแผ่นดินสยามสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

๓ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้และทักษะในการถ่ายทอดทางด้านประวัติศาสตร์อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพในอนาคต

กลุ่มเป้าหมาย

๑ เชิงปริมาณ

กลุ่มเยาวชนและและกลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน ๓๕ คน

นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาในรายวิชา “การวางแผนการจัดรายการนำเที่ยว” และ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ๑/๒๕๕๗ และ ๒/๒๕๕๗ เพื่อมอบหมายหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม จำนวน ๑๐ คน

๒ เชิงคุณภาพ

ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมต่อการจัดโครงการตามรอยวีรกรรมผู้กล้า ลัดเลาะย่านคลองบางหลวง ยลศิลป์อารามย่านตลาดพลู สู่คลองภาษีเจริญ อยู่ในระดับดี

กลุ่มเยาวชนและและกลุ่มบุคคลทั่วไปได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ชาติสยามในการกอบกู้ชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเขตฝั่งธนบุรี

กลุ่มเยาวชนและกลุ่มบุคคลทั่วไปได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงจากการตามรอยเส้นทางกู้ชาติแผ่นดินสยามสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ผู้เข้าอบรมมีความรู้และทักษะในการถ่ายทอดทางด้านประวัติศาสตร์อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพในอนาคต

สถานที่ดำเนินโครงการ

วันแรก : อบรมโครงการเพื่อให้เยาวชนและกลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมอบรมการเป็นผู้นำเยาวชนในท้องถิ่นให้เข้าใจถึงประวัติความเป็นมาของชนชาติไทย และตระหนักถึงความรักชาติและหวงแหนแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์

วันที่สอง : ล่องเรือตามเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา ลัดเลาะคลองบางกอกใหญ่ (คลองบางหลวง) เดินทางเข้าไปที่วัดอินทารามวรวิหาร ชุมชนตลาดวัดกลาง วัดจันทารามวรวิหาร วัดราชคฤห์วรวิหาร วัดอ่างแก้ว วัดเวฬุราชิน

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จและเป้าหมาย

ตัวบ่งชี้	เป้าหมาย
จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ	๓๕
ด้านการฝึกอบรมและสัมมนา	ระดับมาก
ด้านสถานที่ / ยานพาหนะ	ระดับมาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ระดับมาก
ด้านมัคคุเทศก์	ระดับมาก
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ	ระดับมาก

ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของคณะวิทยาการจัดการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ งานวิจัย และบริการวิชาการแก่ชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่สังคม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาคนให้เป็นแหล่งบ่มเพาะสร้างสรรค์ทรัพยากรบุคคลที่เป็นเลิศและเป็นสุข

ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะวิทยาการจัดการ

รายงานผลการดำเนินการ
โครงการตามรอยวีรกรรมผู้กล้า ลัดเลาะย่านคลองบางหลวง
ยลศิลป์อารามย่านตลาดพลู สู่คลองภาษีเจริญ

จากการดำเนินโครงการ “ตามรอยวีรกรรมผู้กล้า ลัดเลาะย่านคลองบางหลวง ยลศิลป์อาราม
ย่านตลาดพลู สู่คลองภาษีเจริญ” สรุปผลการดำเนินโครงการดังต่อไปนี้

วันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๘ :

ช่วงเช้า : ดร.ไพฑูริย์ มากสุข คณบดีคณะวิทยาการจัดการ ให้เกียรติมาเป็นประธานในการเปิดการ
อบรม โครงการ “ตามรอยวีรกรรมผู้กล้า ลัดเลาะย่านคลองบางหลวง ยลศิลป์อารามย่านตลาดพลู สู่คลอง
ภาษีเจริญ” หลังจากนั้นวิทยากรได้บรรยายในหัวข้อ “วีรกรรมผู้กล้าจากกรุงศรีฯ สู่กรุงเทพฯ”

ช่วงบ่าย : วิทยากรได้บรรยายในหัวข้อ “ทักษะและเทคนิคการพูดสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิง
ประวัติศาสตร์” พร้อมกิจกรรมละลายพฤติกรรมสร้างความคุ้นเคย ความสามัคคีกันในกลุ่ม

วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๘ :

นัดหมาย ณ ท่าเรือวัดอรุณฯ พร้อมทีมงาน นักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยว พร้อมมัคคุเทศก์
บรรยายเริ่มต้นที่วัดอรุณราชวราราม ซึ่งเป็นวัดโบราณสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก
ของฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เดิมเรียกว่า “วัดมะกอก” เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มี พระราชประสงค์
จะย้ายราชธานีมาตั้ง ณ กรุงธนบุรีจึงเสด็จกรีธาทัพลงมาจากทาง ชลมารคถึงหน้าวัดมะกอกนอกนี้เมื่อ
เวลารุ่งอรุณพอดี จึงทรงเปลี่ยนชื่อวัดมะกอกนอกเป็น “วัดแจ้ง” เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งนิมิตที่ได้เสด็จมาถึง
วัดนี้เมื่อเวลาอรุณรุ่ง

เริ่มต้นลงเรือนำเที่ยวบริเวณท่าเรือ “จระเข้” ท่าเรือหนึ่งภายในวัดอรุณฯ ออกเดินทางล่องเรือ
ตามเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยาพร้อมฟังบรรยายจากมัคคุเทศก์ก่อนเข้าสู่คลองบางกอกใหญ่

นำชมวัดเวฬุราชิน ซึ่งมีความหมายว่า วัดซึ่งเกิดจากหน้ภาษีไม้ไผ่ของพระราชินี บอกลิงที่มาของ
การสร้างวัด

หลังจากนั้นออกเดินทางลัดเลาะผ่านชุมชนวัดอินทารามวรวิหาร ซึ่งเป็นวัดสำคัญของสมัยกรุง
ธนบุรีเป็นราชธานี เป็นวัดอนุสรณ์สันติสถานี่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี มหาวีระกษัตริย์ของไทย

นำนมัสการพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปไม้บุด้วยโลหะทรงเครื่องจักรพรรดิราช ณ วัดจัน
ทารามวรวิหาร ซึ่งเป็นวัดโบราณมีอายุยาวนานกว่า ๑๐๐ ปี

นำคณะผู้ร่วมเดินทางรำลึกวีรกรรมของพระยาพิชัยดาบหัก ทหารเอกของพระเจ้าตากสิน ณ วัดรา
ชคฤห์ นามเดิม ชื่อวัดวังน้ำวน เพราะวัดตั้งอยู่ติดคลองน้ำ ๓ สาย คือ

๑. คลองบางกอกใหญ่ (อยู่ด้านทิศเหนือคือของวัด)
๒. คลองบางน้ำชน (อยู่ทิศตะวันตกของวัด)
๓. คลองท่าพระ (อยู่ด้านทิศพายัพของวัด) มาจดชนติดกันเป็นเหมือนสี่แยก

ช่วงบ่ายออกเดินทางสู่ วัดปากน้ำภาษีเจริญ ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ตั้งอยู่ ณ ที่ราบลุ่มบางกอกซึ่ง
เป็นส่วนหนึ่งของดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา

สรุปผลการดำเนินการและอภิปรายผล

ผู้ร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นนิสิต/นักศึกษาในระดับชั้นปีที่ ๓ และมีอายุอยู่ในช่วง
๑๘-๒๔ ปี

ระดับความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการ “ตามรอยวีรกรรมผู้กล้า ลัดเลาะย่านคลองบางหลวง ยลศิลป์อารามย่านตลาดพลู สู่คลองภาษีเจริญ” ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากเรียงลำดับความพึงพอใจจากมากไปหาน้อยพบว่า

ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความพึงพอใจในด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก เนื่องมาจากผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ศึกษาในสายงานด้านการท่องเที่ยว จึงสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเรียนและการทำงานได้

ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความพึงพอใจในด้านมีคฤศกที่อยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยวิทยากรเป็นมัคคุเทศก์อาชีพ ด้านประวัติศาสตร์โดยตรง มีความรู้และประสบการณ์โดยเฉพาะประสบการณ์การถ่ายทอดข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษาในทุกกระดับ จึงมีเทคนิคการถ่ายทอดข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้อย่างน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจผู้เข้าร่วมโครงการฯ

ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความพึงพอใจในด้านการฝึกอบรมและสัมมนา อยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการนำสื่อการสอนการถ่ายทอด รูปถ่าย รูปภาพ ฯลฯ ที่น่าสนใจ พร้อมเทคนิคการนำเสนอ กิจกรรมละลายพฤติกรรมที่น่าแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางประวัติศาสตร์มาใช้ให้เกิดความสนุกสนานกับผู้ร่วมโครงการฯ

ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความพึงพอใจในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยมีการสนับสนุนด้านงบประมาณจากมหาวิทยาลัย ทำให้สามารถจัดหาอาหารและเครื่องดื่ม ทั้งอาหารในช่วงเช้าและช่วงเที่ยง รวมทั้งอาหารว่างและเครื่องดื่มทั้งเบรคเช้าและบ่าย ของทั้ง ๒ วันที่มีการจัดกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความพึงพอใจในด้านสถานที่ / ยานพาหนะ อยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยสถานที่ที่ใช้จัดอบรมสัมมนาในวันแรกได้รับความอนุเคราะห์จากคณะวิทยากรจัดการให้สามารถใช้ห้องประชุมชั้น ๕ อาคารเฉลิมพระเกียรติ (อาคาร ๗) ซึ่งมีความสวยงามและความพร้อมทั้ง สื่อการนำเสนอและบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ในส่วนของวันที่สอง ทางทีมผู้ดำเนินโครงการฯ ได้นัดหมายผู้ร่วมโครงการฯ ณ วัดอรุณราชวราราม หรือวัดแจ้ง ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นการเดินทางตามรอยวีรกรรมผู้กล้าของกรุงธนบุรี หากได้ศึกษาจากประวัติศาสตร์ที่ได้บันทึกไว้ว่า พระเจ้าตากสินได้เดินทางจากกรุงศรีอยุธยาที่ได้รับความเสียหายยากแก่การบูรณะ เพื่อหาสถานที่สำหรับสร้างเมืองใหม่ จนกระทั่งมารุ่งแจ้งที่วัดแห่งนี้ ซึ่งเดิมชื่อ “วัดมะกอกนอก” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดอรุณฯ หรือวัดแจ้ง หลังจากนัดหมายพร้อมฟังคำบรรยาย การเริ่มต้นการเดินทางตามรอยวีรชนจึงใช้การเดินทางทางน้ำเหมือนการเดินทางเท้าของผู้กล้าในอดีต ไปตามเส้นทางสายหลักที่ใช้เดินทาง นั้นก็คือ เส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา สายเก่า (เข้าทางคลองบางกอกใหญ่ คลองชักพระ คลองบางกอกน้อย) ผ่านวัดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวีรชนผู้กล้า พระเจ้าตากสินมหาราช ตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดโครงการในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมโครงการ

ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีข้อเสนอแนะอื่นๆ ในเรื่องของทีมงาน การบริการอาหารและเครื่องดื่ม และความต่อเนื่องในการจัดโครงการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ทีมงานดำเนินการ : การไม่เอาใจใส่ในการทำงานของทีม ไม่รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ การไม่จริงจังกับการทำงาน ควรมีความกระตือรือร้นในการทำงานมากกว่านี้
๒. การบริการอาหารและเครื่องดื่ม : คุณภาพและปริมาณของอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการอยู่ในเกณฑ์ดี มีการให้บริการตลอดการเดินทาง
๓. ความต่อเนื่องในการจัดโครงการฯ : กิจกรรมที่จัดขึ้นนี้ ถือว่าส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม บอกเล่าให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้ทราบถึงภารกิจของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติไทยตั้งแต่สมัย

อยุธยาตอนปลาย สมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังนั้นควรส่งเสริมให้จัด
โครงการลักษณะดังกล่าวนี้อย่างต่อเนื่อง

ภาพกิจกรรม

โครงการตามรอยวิถีธรรมผู้กล้า ลัดเลาะข้ามคลองบางหลวง
ยลศิลปอารามย่านตลาดพลู สู่คลองภาษีเจริญ

